

NORDHUNGARIA INFORMO

**Informilo de „Király Lajos” Esperanto - Amika Rondo
Miskolc**

ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HÍR

**A „Király Lajos” Eszperantó Baráti Kör Tájékoztatója
Miskolc**

**2007. Február
Februaro 2007**

Lábápolás otthon	3
Piedflegado hejme	3
A csalánról (Urtica dioica)	4
Iom pri la urtiko (Latine: Urtica dioica)	4
Dr. Dudich Endre „Lehetetlen ország ”c. előadásából	5
Neebla lando	7
Vörösmarty Mihály (1800. dec.1-1855. nov-19)	9
SZÓZAT	9
Mihály Vörösmarty (1. dec. 1800 – 19. nov. 1855)	11
PROKLAMO	11
Idézetek	13
Citaĵoj	13
Ĉe vojkomenco	14
Aforizmák	14
Aforizmoj	14
A vaddisznócska	15
La fidela eta apro	15
A Borostyánszoba	17
La Sukcena ĉambro	19
T R É F Á K – Ŝ E R C O J	20
ÁLLOMÁSOK AZ ESZPERANTÓ NYELV LEGÚJABB	21
TÖRTÉNETÉBEN	21
OKAZINTAĴOJ EN PLEJ NOVA HISTORIO DE LA ESPERANTO-LINGVO	22
ADA SIKORSKA	24
De tajgo al minaretoj	25
La Formiko	31

Kedves Olvasóink!

Egészségmegőrző programunkat folytatva adjuk az alábbi tanácsainkat is.

Lábápolás otthon

Nem csak az arc és a kéz, a láb is igényli a rendszeres ápolást. Hetenként legalább egyszer készítsünk gyógynövényekből lábfürdőt. Erre alkalmas az oly sokszor emlegetett, kiváló frissítő hatású, vérkeringést javító **csalán**.

Amikor frisset nem szedhetünk hozzá, használjunk szárítottat. A szárított vagy frissen szedett **csalánt** tegyük vászonzacskóba, forrázzuk le, s hagyjuk állni, amíg a lábnak kellemes hőmérsékletre az lehül. (Mennyiség: literenként 1 maroknyi összevágott friss vagy szárított csalánlevelet használunk fel.) Áztassuk a lábunkat 15-20 percig. Dörzskéfével dörzsöljük le a megkeményedett részeket. A felázott körömágy bőrét lazítsuk meg és finoman vágjuk ki az elhalt bőrréteget. A körmöket egyenesen vágjuk és ne kerekítve, így nem fog benőni. Reszelővel igazítsuk a kívánt formára. Alaposan masszírozzuk meg a talpat és a lábszárakat a testápolóval, vagy lábfrissítő balzsammal.

Karaj niaj legantoj!

Daŭrigante nian sanstaton gardantan programon ni donas al vi ankaŭ la malsuprajn konsilojn.

Piedflegado hejme

Ne nur la vizaĝo kaj la mano, sed ankaŭ la piedo bezonas sisteman flegadon.

Ĉiusemajne ni pretigu piedbansukon el kuracplantoj.

Taŭgas la ofte menciita **urtiko**. Ĝi efikas refreŝige kaj plibonigas la sangocirkuladon. Kiam oni ne povas kolekti freŝan kreskaĵon, oni povas uzi sekigitan.

La freŝan aŭ sekigitan urtikon tranĉitan je malgrandaj pecoj metu en tolsaketon, infuzu kaj lasu la sukon ripozi dum ĝi malvarmiĝos je agrabla temperaturo por la piedo. (Kvanto: uzu freŝan aŭ sekigitan distranĉitan urtikofolion per unu mankavo po litro.)

Merĝu la piedojn dum 15 – 20 minutoj.

Per frotŝtono aŭ frotbroso finfrotu la malmoliĝintajn partojn. La haŭton de la trempiginta ungoĉuŝujo – malstreĉiĝu kaj singarde detranĉu la estingiĝintajn haŭttavolojn. La ungojn tranĉu rekte kaj ne rondigite, tiel ili ne enkreskiĝos. Per fajlilo (raspilo) alĝustigu ilin al la dezirataj formoj. Forte masaĝu la plandojn kaj la krurojn per la korpoflegilaĵo, aŭ per piedofreŝiga balzamo.

A csalánról (*Urtica dioica*)

A nagy csalán egész országunk területén sokszor erdők aljnövényzeteként, de nedves árokpartokon, elhanyagolt konyhakertekben is előfordul, általában csipős gyomnövény. Élelő növények, melyek nemcsak magjaival, hanem tarackos gyökérzetével is szaporodnak.

A nagy csalán apró virágzata zöld füzérekben helyezkedik el a levelek tövében (hónaljában).

Előfordul, hogy 1, másfél méteresre is megnő. Levelei fűrészesek, szára rostjaiból csalánszövet készül (L: a hét hattyú meséjében is). Leveleit és fiatal hajtásait spenót helyett főzelékként fogyasztják egyes falvakban. Ugyanezeket fiatal állatokkal (például: baromfiakkal, malacokkal) etetik, mivel sok bennük a vitamin és az ásványi só.

Tartalmaznak például: glikozidákat, cseranyagot, meszet, egy gyanta szerű anyagot (csalánmérget), B és C vitamint, viaszt, cukrot, szerves savakat, glükokonint (vércukorszintet csökkentő anyag), és klorofilt.

Felhasználási módjai közül néhány:

Teáját: reuma, gyomor- és bélhurut, vesehomok ellen...stb.

Külsőleg: lábfürdőhöz, ülőfürdőnek aranyeres bántalmak esetén.

Toroköblögetőként: söt fejbőr korpásodás-zsírosodása esetén borogató-szerként.

Klorofiltartalma miatt használja: a likőr, cukorka, gyógyszer és élelmiszeripar is.

Pásztor Lászlóné

A csalán / Urtiko

Iom pri la urtiko (Latine: *Urtica dioica*)

La urtiko troviĝas preskaŭ ĉie en Hungario, ofte kiel subplantaro de arbaroj, sed ankaŭ en neprizorgitaj legomĝardenoj. La urtiko estas plurjara, pika kreskaĵo, kio plimultiĝas ne nur per semoj, sed per siaj artikaj radikoj. La malgranda floraro de la granda urtiko lokiĝas en verdaj festonoj en la akseloj de la folioj. Okazas, ke ĝi kreskas al 1 – 1,5 metra alteco. Ĝiaj folioj havas segilajn randojn. (el ĝiaj fibroriĉaj trunkoj oni faras urtiko-tolon (vidu la fabelon pri la sep cignoj.)

Kelkloke (en vilaĝoj) oni manĝas ĝiajn novajn foliojn kaj ŝosojn kiel spinaco-legomaĵon.

Tiujn distranĉite oni donas manĝi al junaj bestoj: porkidoj kaj flugilaj bestetoj: anasetoj, miksinte la urtikon kun kazeo, ĉar ĝi enhavas multajn tre necesajn vitaminojn kaj mineralsalojn. ekzemple glikozidojn, taniĉon, rezinspecan materialon (urtiko-tokson), B,-C-vitaminojn, vakson, sukeron, organikajn acidojn, glukokonon (aĵo por malaltigo de sangosukernivelo), mineralsalojn kaj klorofilon.

Kelkaj uzeblecoj:

1. Ĝian teon oni aplikas kontraŭ: reŭmatismo, stomako – kaj enterito, renosablo.....ks.
2. Ekster-efike: en sidbano: kontraŭ hemoroidaj doloroj.
3. Ĉe gorĝodoloroj: kiel gargaĵon.
4. Ĉe la haŭtgrasiĝo kaj haŭtero: kiel kataplasmon, ktp.
5. Ĝian klorofilenhavon eluzas: la likvoro,- la sukeraĵo, medikamento- kaj ankaŭ la nutraĵindustrio.

Adrienne, s-rino Pásztor

Történelem

Kérjük, fogadják szeretettel a magyarság történelme leírásának befejező részét
Dr. Dudich Endre „Lehetetlen ország”c. előadásából

A vörös csillag alatt, a vasfüggöny árnyékában

A szovjet hadsereg védelme alatt a Magyar Kommunista Párt 1948-ban magához ragadta a hatalmat. Létrejött a Magyar Népköztársaság, **Rákosi Mátyás** vezetésével. Minden a kommunista rendszerrel szembeni ellenállást felszámoltak, egyiket a másik után (=”szalámitaktika”). Ausztria és Jugoszlávia felé a határokat hermetikusan lezárta a hírhedt vasfüggöny.

Az egyházak üldözésére a kirakatpercek sora jellemző: **Mindszenty József** bíboros hercegprímásé 1948-49-ben, Grósz **József** kalocsai érseké és **Ordas Lajos** evangélikus püspöké 1951-ben, és még számos további, egészen 1965-ig. Jelképes cselekedetnek is tekinthető, hogy a budapesti **Regnum Marianum** (*Mária országa*) templomot egyszerűen felrobbantották, és óriási **Sztálin**-szobrot állítottak a helyére. Még azt a lehetőséget is fontolóra vették, hogy Magyarország a Szovjetunió tag-köztársaságainak egyikévé váljék. Ezt az ötletet szerencsére **Sztálin** halála (1953 márc. 5) után elejtették. Mindenesetre Magyarország a KGST és a szovjet katonai tömb, a Varsói Szerződés tagja volt.

Az *Államvédelmi Hatóság* (ÁVH) egyre elviselhetetlenebbé váló terrorja (internálós és koncentrációs táborok, titokzatos eltűnések), minden nem-kommunista kulturális megmozdulás betiltása, a sztálini dialektikus materializmus és az ún. proletár internacionalizmus erőszakos terjesztése, a szovjet hadsereg tömeges jelenléte az országban, a Nyugatra utazás és a Nyugattal való kapcsolattartás lehetetlensége (stb.) először passzív ellenállást váltott ki. Ez 1956-ban nyílttá és aktívvá vált, a lengyelek példájára, főként az egyetemi ifúság körében.

Az 1956. október 23-i forradalmat brutálisan eltaposták a szovjet Vörös Hadsereg friss, eredetileg a Szuezi-csatornánál tervezett beavatkozásra szánt egységei, november 4-től kezdve. Több, mint 200.000 ember hagyta el az országot, jórészt fiatalok, iskolázottak és vállalkozó-kedvűek. A veszteség jóval nagyobb volt, mint az 1849 utáni.

A **Kádár János** szovjetbarát kormánya által elrendelt és végrehajtott megtorlás igen kemény volt. Kivégezték még a forradalom miniszterelnökét, az egyébként meggyőződéses

kommunista **Nagy Imrét** is, aki pedig Jugoszlávia budapesti nagykövetségén keresett menedéket.

Azonban lassacskán égicsak enyhülni kezdett a nyomás (amnesztia 1963-ban). 1968-tól, az “*Új gazdasági mechanizmus*” bevezetésével, és a “*prágai tavasz*” augusztusi letörése után a Kádár-rendszer képéseket tett a fokozatos politikai liberalizálódás felé. **Mindszenty** bíboros, miután tizenöt (!) évet töltött az Egyesült Államok budapesti nagykövetségén, elhagyhatta az országot: Bécsbe távozott. Magyarországot irónikusan “*a Tábor legvidámabb barakkjának*” becézték. Ez a folyamat 1989-ben végül gyökeres politikai változásokhoz vezetett, beleértve Vasfüggöny felszámolását is.

1990 tavaszán a szabad parlamenti választásokon az ellenzék diadalmaskodott, mégpedig a Magyar Demokrata Fórum (MDF). **Antall József** lett a több nem-kommunista párt koalíciója révén alakított kormány miniszterelnöke.

Ennek a választásnak a pontos időpontja **1990. március 25-e Gyümölcslő Boldogasszony (az Angyali üdvölet) ünnepe.**

A szovjet csapatok a következő év júniusában elhagyták az országot (46 évi és 2 hónapi megszállás után.) Ennek öröme Magyarország minden harangja egy órán át zúgott.

Még ugyanazon évben a Szovjetuniót egy egyezményvel feloszlottak nyilkvánították.

Az aláírás dátuma **1991. december 8-a: A Szeplőtelen Fogantatás ünnepe.**

Úgy látszik, *a Magyarok Nagyasszonya végül mégsem hagyta cserben népét, a “szegény magyarokat.”*

(Újra)csatlakozni az időközben elvilágiasodott Európához. A jövő reményei és dilemmái

Egyrésztől: demokratizmus, parlamentarizmus, pluralizmus, privatizáció, az elvett javak visszaszolgáltatása vagy (legalább részleges) kártalanítás, az emberi jogok és az egyházaik jogainak visszaállítása.

Másrésztől gyorsuló pénzromlás, a multinacionális nagyvállalatok behatolása, az életszínvonal esése, a munkanélküliség növekedése, a közbiztonság romlása, a szervezett és nemzetközi kapcsolatú bűnözés fokozódása, a kábítószerfogyasztás terjedése, a “történelmi egyházak” iránti egyre növekvő közömbösség, a szekták burjánzása, az oktatásra, tudományos kutatásra és a közegészségügyre fordított összegek csökkenése.

Ezek azok a problémák és kihívások, amelyekkel minden kormánynak szembe kell néznie négyéves mandátuma során, akár „jobboldali” (nemzeti-konzervatív, 1990, 1998). akár „baloldali” (szocialista-liberális, 1994, 2002, 2006).

Magyarország nagy erőfeszítéseket tesz, hogy a lehető legbarátibb módon rendezze a szomszéd országokhoz való viszonyát, hogy felszámolja a régi sérelmeket. Három alapszerződést már alá is írtak: Ukrajnával, Szlovákiával és Romániával.

Magyarország 1996-ban ünnepelte fennállásának 1.100. évfordulóját. 1999 márciusában NATO-tagország lett, 2004. május 1-én pedig az Európai Unió tagja.

Hogy miért “*lehetetlen ország?*”

Azért, mert minden logikus, tisztán emberi meggondolás szerint *Magyarországnak már régen el kellett volna tűnnie*. Ám mégis, minden hányattatás ellenére létezik, bátran és bizalommal fogadva a jövő kihívásait.

Historio

Bonvolu akcepti la finan parton pri la historio de la hungararo el la prelego de

D-ro Endre Dudich

Neebla lando

- fina parto -

Sub la ruĝa stelo, en la ombro de la fera kurteno

En 1948, sub la protekto de la Soveta armeo, la Hungara Komunista Partio kaptis la povon. Naskiĝis la Hungara Popolrespubliko, estrata de **Mátyás Rákosi**. Ĉiu opozicio al la komunisma reĝimo iĝis subpremita kaj likvidita, unu post la alia. La fifama fera kurteno hermetike fermis la landlimojn kun Aŭstrio kaj Jugoslavio. La persekuton de la eklezioj karakterizis falsaj, konceptitaj procesoj: tiu de kardinalo **József Mindszenty** en 1948-49, tiuj de la ĉefepiskopo de Kalocsa, **József Grósz** kaj de la luterana episkopo **Lajos Ordas** en 1951, kaj multaj aliaj ĝis 1965. Jen simbole tre signifa ago: en Budapeŝto la preĝejo *Regnum Marianum* iĝis simple eksplodigita.

Oni eĉ projektis, ke Hungario fariĝu unu de la respublikoj de Sovetunio. Bonŝance tiu ideo estis forlasita post la morto de **Stalino** la 5^{an} de marto 1953. Hungario ja estis membro-ŝtato de KEI (Konsilio de Ekonomia Interhelpo) kaj de la Varsovia Pakto de la soveta bloko.

La teroro ĉiam pli netolerebla de la ŝtata sekureco (internejoj kaj koncentrejoj, misteraj malaperoj de uloj), la totala subpremo de ĉiu ne-komunista kultura manifestado, la perforta disvastigo de la stalina dialektika materialismo kaj de la tiel-nomata proletara internaciismo, la ĉeesto de multenombraj sovetaĵoj soldatoj en la lando, la neebleco de vojaĝi al kaj komuniki kun la Okcidento ktp. paŝo post paŝo estigis pasivan resiston. Tio iĝis publika kaj aktiva en 1956 (laŭ la ekzemplo de la Poloj), ĉefe inter la universitataj gejunuloj.

La revolucion de la 23^a de oktobro 1956 brutale subpremis la freŝaj trupoj de la soveta Ruĝa armeo (kiuj cetere originale estis destinitaj por interveni ĉe la kanalo de Suez) la 4^{an} de novembro. Pli ol 200 mil homoj, plejparte junaj, instruitaj kaj aktivaj, fuĝis el la lando. Notindas, ke la perdo estis multe pli granda, ol tiu okazinta post 1849.

La reprezalioj ordonitaj kaj ekzekutitaj de la pro-soveta registaro de **János Kádár** estis tre severaj. Eĉ la ĉefministro de la revolucio, **Imre Nagy**, iĝis ekzekutita, kvankam li estis fidela komunisto kaj serĉis azilon en la budapeŝta Ambassadejo de Jugoslavio.

Tamen la subpremo paŝo post paŝo malfortiĝis (amnestio en 1963). Ekde 1968 (endonduko de la „nova ekonomia mekanismo”), post la „Praga printempo” (brutale subpremita en

aŭgusto), la reĝimo de **Kádár** entreprenis vicon da paŝoj sur la vojo de politika liberaligo. Kardinalo **Mindszenty** pasinta dek kvin jarojn (!) en la budapeŝta ambasadejo de Usono, ricevis permeson forlasi la landon (direkte al Vieno). Tiampe Hungario sendube estis „la plej gaja barako de la kampo” (soveta). Tiu procezo finfine produktis politikajn ŝanĝigojn pli radikalajn en 1989, inkluzive la forigon de la fera kurteno.

Printempe de 1991 la libera voĉdonado rezultis je venko de la opozicio, nome de la Hungara Demokratia Forumo (MDF). **József Antall** iĝis la ĉefministro de koalicia registaro de pluraj ne-komunistaj partioj.

La dato de tiu elekto estis la 25^a de marto 1990: *la festo de la Anonco*.

La sovetaĵ soldatoj forlasis Hungarion en junio de la sekvinta jaro, post 46 jaroj kaj 2 monatoj. Ĉiuj sonorilegoj de la lando sonis dum unu horo.

Tiujare Sovetunio iĝis deklarita dissolvita.

Tio okazis la 8^{an} de decembro 1991: *la festo de la Senmakula Koncipiĝo*.

La Granda Damo do finfine ne forgesis pri siaj „povraj Hungaroj”.

(Re)aligi al Eŭropo intertempe sekularizita. Esperoj kaj dilemoj de la estonto.

Unuflanke: demokratio, parlamentismo, pluralismo, privatigo, redono de la konfiskitaj havaĵoj, respektive sendamaĝigo, restituo de la rajtoj de la homo kaj de la eklezioj.

Aliflanke: akcelita inflacio, penetro de mult-naciaj entreprenoj, malaltiĝo de la vivo-nivelo, kresko de senlaboreco, malboniĝo de la sekureco, plifortiĝo de krimagado (bone organizita kaj internaciiginta), komerco kaj konsumo de drogoj (narkotiloj), seninteresiĝo pri la tradiciaj religioj, plinombriĝo de sektoj, malkresko de la financado de la edukado, de la scienca esplorado kaj de la publika sano

Tiuj estas la ĉefaj problemoj kaj defioj, pri kiuj devas okupiĝi dum siaj kvar jaroj ĉiu registaro, ĉu „dekstra”(nacia-konservativa, 1990, 1998), ĉu „maldekstra” (socialista-liberala, 1994, 2002, 2006).

Hungario klopodis reguligi siajn rilatojn kun la najbaraj landoj, kiel eble plej amike, por forigi la enradikiĝintajn rankorojn. Tri bazaj traktatoj estas jam subskribitaj: kun Ukraino, Slovakio kaj Rumanio.

Hungario festis sian mil-cent-jaran jubileon en 1996, iĝis NATO lando en marto de 1999, kaj iĝis membroŝtato de la Eŭropa Unio en majo de 2004.

□

Jen kial Hungario estas *neebla lando*. Laŭ ĉiu rezonado pure homa, ĝi devintus esti jam delonge malaperinta. Tamen, malgraŭ ĉiuj peripetioj, ĝi ankoraŭ ekzistas, akceptante kun kuraĝo kaj konfido la defiojn de la estonto.

Az Országház / Parlamentejo

Vörösmarty Mihály (1800. dec.1-1855. nov-19)

Magyar költő és drámaíró, a magyar romantika és reformkor költészetének egyik legnagyobb alakja. 1830-ban a megalakult Magyar Tudományos Akadémia az elsők között választotta tagjává.

1830-ban írta a SZÓZAT-ot. A múlt ösztönző példáit idézve buzdított és igyekezett erőt adni a magyarság reformküzdelseihez. A magyarság múltját az egész emberiség történelme részének tekintette.

SZÓZAT c. versét Dr. Kalocsay Kálmán fordította le eszperantó nyelvre.

Pásztor Lászlóné

Vörösmarty Mihály

SZÓZAT

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsöd az, s majdan sírod is
Mely ápol s eltakar.

A nagyvilágon e kívül
Nincsen számodra hely,
Áldjon, vagy verjen sors keze;
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, melyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyiez minden szent nevet
Egy ezredév csatolt.

Itt küzdtenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! Itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszú harc alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok vizsály után,
Mégfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája ,nagyvilág!
Hozzád bátran kiált:
„Egy ezredévi szenvedés kér
Éltet vagy halált!”

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiába onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jöni kell, még jöni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százvezrek ajakán.

Vagy jöni fog, ha jöni kell
A nagyszerű halál,
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet süllyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászkönny ül.

Légy híve rendületlenül
Hazádnak, oh magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagyvilágon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon, vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

(<http://www.mek.oszk.hu>)

Mihály Vörösmarty (1. dec. 1800 – 19. nov. 1855)

Hungara poeto kaj dramverkisto, estis unu la plej elstaraj figuroj de la hungara romantikismo kaj reformepoko (inter la jaroj 1825-1848 en Hungario).

Li estis elektita membro – inter la unuaj - de la Hungara Scienca Akademio preskaŭ tuj post ĝia fondiĝo, en 1930. Li verkis la poemon titolitan PROKLAMO en 1836.

Li entuziasmige citis la ekzemplojn de la glora pasinto kaj tiel klopodis forton doni al la reformadluktoj. La pasinton de la hungararo li rigardis, kiel parton de la historio de la tuta homaro.

La poemon de Mihály Vörösmarty: PROKLAMO esperantigis D-ro Kálmán Kalocsay.

Adrienne, s-rino Pásztor

Mihály Vörösmarty

PROKLAMO

Neŝanceble al patruj'
fidelu, ho hungar'!
Ĝi vartis kaj ĝi kovros vin:
lulilo kaj tombar'.

En granda mondo por vi lok'
ne estas ekster ĝi:
ja vivi, morti en ben' aŭ plag'
vi devas tie ĉi.

Jen tero, kie fluis sang'
de l' avoj per armil',
jen, kien ĉiu sankta nom'
ligiĝis per jarmil'.

Kie elluktis hejmon la
bravuloj de Árpád,
kaj brak' de Hunyad estis bar'
por juga turk-invad'.

Ĉi tie via sanga flag'
portiĝis, ho Liber'!
Plej bonaj dum la longa lukt'
forfalis por ofer'.

Kaj post tiom da sortobat'
kverelo, sangoflu',
malmultiĝinte, sed en romp',
nacio vivis plu.

Patruj' de gentoj, granda mond'!
Alkrias ĝia vort':
„Mil jarojn longa suferad'
petas pri viv' aŭ mort'!

Ne eble, ke el koroj mil
verŝiĝis vane sang',
ke vane krevis brustoj mil
kaj mil pro l' patroland'.

Ne eble ja, ke menso, fort'
plej sankta vol' kaj pen'
forvelku vane, vane sub
la pezo de malben'.

Ankoraŭ venos bona temp',
ja venos sortfavor',
pri kiu preĝas lipo de
centmiloj kun fervor'.

Aŭ, se necese, venos do
la grandioza fin',
kie al tombo falos land'
en sango kaj ruin'.

Popoloj staros ĉirkaŭ tomb'
ĉe drono de naci',
Funebros hom-milionoj per
la larm' de emoci'.

Fidelu senŝancele al
patrujo, ho hungar',
ĝi vin vivigas, kaj post fal',
vin kovros en tombar'.

En granda mondo por vi lok'
ne estas ekster ĝi:
ja vivi, morti en ben' aŭ plag'
vi devas tie ĉi.

*

Esperantigis: D-ro Kálmán Kalocsay

<http://www.rflib.hu-420460>

Parlamentejo

Idézetek

Soha ne feledd, miképpen idegen nyelveket tudni szép, a hazait pedig a lehetségesig mívelni kötelesség.

Kölcsey Ferenc

Szépen az ír és beszél, akinek sikerül még a bonyolult gondolatait is egyszerűen és világosan előadni.

Illés Gyula

(Böde Józsefné, Ilona gyűjtéséből – OIK: Budapest)

Citaĵoj

Neniam forgesu: koni fremdajn lingvojn estas bela afero, sed kulturi la patruĵan lingvon kiel eble estas devo.

Ferenc Kölcsey

Tiu skribas kaj parolas bele, kiu povas prezenti ankaŭ siajn komplikajn pensojn simple kaj klare.

Gyula Illyés

(El kolekto de Ilona Böde, Landa Fremdlingva Biblioteko, Budapeŝto)

Ĉe vojkomenco

Ĉe vojkomenco sur la mar' de l' Vivo
ni fidas al favora vent',
ne pensas ni pri ondotomb', pri rifo...
La velojn streĉas revoj cent'.

Sed kiam la vivmaro ekribelas,
nin venĝe vipas sortkoler',
la ŝip' kun direktil' rompita velas
pelata nur de Malesper'.

Formortas revoj. Dronas kredo, fido.
Nur onda ludo regas nin.
Al ŝiporand' nin spasme kroĉas spito
ĝis rod' de – ĉiu ŝipruin'.

Ĉar tie ŝipo de l' imago sorĉa
Al fabellando logas nin...
Ni transŝipiĝas kun forgeso dolĉa
Por veli... veli, sed fin'.

(El: Vagabondo kantas – <http://www.egalite.fw.hu>)

Aforizmák

Aki mindig a multa hivatkozik, az általában fél szembenézni a jelennel.

Arra kell törekedni, hogy csak a jó dolgoknak legyenek hagyományai, függetlenül attól, hogy kitől és honnan erednek.

Kossárik Nándor

Aforizmoj

Kiu ĉiam citas la pasinton, tiu ĝenerale timas alfronti la nunon.

Je tio oni devas klopodi, ke nur la bonaj aferoj havu tradiciojn, sendepende de tio, de kiu kaj el kie ili devenas.

Tradukis: László Pásztor

A vaddisznócska

Egy délmagyarországi faluban történt meg az eset, amelyről TV riportban is beszámoltak. Egy ember gombát ment gyűjteni a falutól távol lévő erdőbe, mert ismert ott néhány jó lelőhelyet. Most nem sokat talált, így a bokrok között, fák alatt bujkálva keresgélt. Kissé beljebb ment hát a sűrűbe. Egy helyen vaddisznótúrást látott, kissé arrébb a füves út mellett pedig vércseppeket.

Amint ott nézelődött, nem messziről panaszos malacsivítást hallott. Ő csak állt, álldogált ott, gondolkodott. Lehet, hogy a vaddisznómamát a vadászok meglőtték és mivel nem mozdul, most sír a kicsinye? Mi történhetett, nem tudta kitalálni. Félt a sebzett vadállattól, de furdalta a kíváncsiság is. Végül a kíváncsiság győzött. Óvatosan megközelítette a panaszos hangocskát. Az anyaállat nem mutatkozott. Nyomát sem látta. Egy cserjés mellett egy kicsike sebzett vaddisznócska feküdt. Az sírt olyan elhalóan, mint a haldokló.

A földműves megsajnálta, hazavitte. Állatorvost hívott a nagy beteghez.

Az azt mondta, hogy a csöppség egy – két órát élhet még, nincs vele mit tenni. De a kérésre azért adott gyulladásgátló antibiotikum injekciót, erősíteni az állatkát.

Aztán elment. A jóember a gyógyszer tejszobában oldva teáskanalanként itatta meg a beteggel. Különböző gabonamagvakat összeőrölt és tejeskásaként etetgette vele az állatkát. A bepólyált és már nem éhes állatka hamarosan elaludt. A gondos ápolásnak meg is lett az eredménye. Hamarosan megerősödött, meggyógyult és vígan futkározott a kertben.

Amikor a „jó ember” az ivóba ment, hogy barátaival megigyon egy korsó sört, a kis malac mindig elkísérte. Ilyenkor ő is mindig kapott valamit. Egy kis tejet, vagy egy almát. Egyszer késve kapta meg a szokásos ajándékot, hát asztalt, székeket kezdett felborítgatni az ivóban.

Közben az idő múlt. A kis malacból szép südő lett.

Az ember barátai tanácsára autóján visszavitte a disznócskát az erdőbe oda, ahol találta. A disznó boldogan befutott az erdőbe. Az ember megnyugodott. Hiszen pártfogoltja a jövőben már élheti a saját vaddisznó életét az ő igazi otthonában, az erdőben. Nyugodtan tért haza.

De reggel kit látott vidáman rőfögve a kertkaput bökdösni az orrával? Az ő védencét.

A most már kifejlett vaddisznó több kilométert futott a faluig. Az ilyen visszavitel azóta többször is megismétlődött, de az állat visszavádítási kísérlete sikertelen maradt. A hú barát nem akarja elhagyni a megmentőjét.

A vaddisznó ma is vígan él barátja falujában.

Pásztor Lászlóné

La fidela eta apro

En iu sudhungaria vilaĝo foje okazis, ke iu viro iris en arbaron por kolekti fungojn, sufiĉe malproksime de la vilaĝo, kie li loĝis.

Li trovis malmulton da fungoj, do li iris pli enen en la arbaron, al la veprejo. Iuloke li trovis grandan aproplugaĵon, kaj kelkaj sangogutojn sur herba vojeto. Rigardante tien, de proksimo plendan apro-ido ploradon li aŭdis. Li staris – staradis tie kaj pensadis. Ĉu la aprino-patrinon mortpafis la ĉasistoj, ŝi ne moviĝas kaj tiel ploras sia ido? Kio okazis, li ne povis diveni. Li timis de la vundita sovaĝbesto, sed pikis lin la scivolemo. Fine, venkis la scivolemo. Singardeme li alproksimiĝis la plendantan voĉon. La bestpatrino ne videblis, sed apud la vepro kuŝis eta, vundita apro-ido. Tiu ploris kiel mortanto.

La kamarano ekkompatis, hejmenportis ĝin. Li vokis veterinaron al la mortmalsana besteto.

La kuracisto diris ke la etulo eble vivos ankoraŭ unu aŭ du horojn plu, poste ĝi certe mortos.

Tamen li donis medikamenton, antibiotikuman injekton por plifortigi ĝin.

La viro trinkigis solvante en lakto la medikamenton kaj po kuleretoj donis ĝin al la malsana porkido.

Poste, el diversaj grejnoj li muelis kaj faris laktan kaĉon kaj per tio manĝigis lian ŝirmaton. La bandaĝita kaj jam ne malsata besteto ekdormis.

Pro la zorgema flegado post kelkaj semajnoj la „orfo” resaniĝis kaj vigle kuradis en la korto. Kiam la vilaĝano iris en la drinkejon, ĝi akompanis lin. La ido ĉiam ricevis ion tie: tason da lakto, aŭ unu pomon. Foje okazis, ke ĝi ricevis la kutiman donacon pli malfrue. Pro malpacienco ĝi komencis renversi seĝojn, tablojn en la drinkejo.

Dume, la tempo pasis. La apreto pligrandiĝis. Je konsilo de la geamikoj kaj de aliaj vilaĝanoj, la „bonhomo” reportis la apron per aŭto en la arbaron, kie li trovis ĝin.

La apro gaje enkuris en la arbaron. La homo trankviliĝis, ke lia protektato en la futuro vivos sian liberan vivon de apro.

Sed matene kiun li vidis vigle aprobeleki, kun sia nazo puŝpikadi la korto-pordon? Neniun alian, ol lian ŝirmiton. La apro kuris plurajn kilometrojn ĝis la vilaĝo.

Tiu reen-porto plurfoje ripetiĝis, sed sensukcese. La plenkreskita apro ĉiam reiris al sia amiko, kaj eĉ nun vigle vivas en la vilaĝo.

Adrienne, s-rino Pásztor

Vaddisznók télen (Rajzolta Dr. Földi Ferenc)
Aproj vintre (Desegnis D-ro Ferenc Földi)

A Borostyánszoba

Az Indiana Jones-szerű történetek főszereplője 1941-ben tűnt el, amikor Hitler különleges egysége a Szentpétervár melletti *Cárszkoje Szelóból* elvitette a 100 négyzetméteres, a világon egyedülálló szoba elemeit. Egyetlen kőmozaik kivételével az orosz nemzeti kincs darabjai azóta sem kerültek elő, pedig a nácik által elrabolt értékek közül mindmáig ezt tartják legtöbbszörre az országban. Megeléjelve a sikertelen kutatást, a 80-as évek elején az akkor még szovjet vezetés úgy döntött, rekonstruálja a Borostyán szobát. A munka mára látható formát öltött, sikeres volt. Az eredeti berendezés elkészültének 300. évfordulóján újra megcsillanhattak a lemenő nap sugarai a lángoló színekben égő borostyándíszeken.

A munkálatokat vezető építésznek, Alekszandr Kedrinszkijnek nem volt könnyű dolga: az eredeti szobáról egyetlen színes felvétel készült 1930-ban. Ennek és az orosz barokknak a tanulmányozása után gipszmodellek készültek a szoba panelljeiről, szobrairól, dekorációjáról. 1979-től kezdődött meg a borostyán megmunkálása: a 30 panell újraalkotása. A Borostyán szobán nem építészek, szobrászok, hanem ötvösök dolgoztak, hiszen a meleg-tapintású, könnyű természetes anyag a legfinomabb mozdulatokat kívánja. Nyersanyag akad bőven, hiszen Oroszországból származik a világ borostyántermelésének 90 %-a. Három tonnát használtak fel a kilónként 50 - 100 ezer forintot érő anyagból.

A munka precizitására jellemző, hogy a kőmozaikhoz több éven keresztül keresték a megfelelő színes köveket, majd a több tonnányi „jelöltből” mindössze 2 kg jutott el a megmunkálásig. A sors iróniája: miután elkészült a másolat, véletlenül megtalálták az eredetit – az egyetlen darabját a Borostyán szobának. A régi fotók alapján készült rekonstrukció állítólag semmiben sem különbözik a mintájától.

A szoba most is, mint története során annyiszor, az orosz –német kapcsolatról szól. Az 1701-1709-ig készített borostyánelemeket I. Frigyes Vilmos orosz király adományozta Nagy Péter orosz cárnak. A cár és az őt követő Katalin nem állította össze a szobát. De Erzsébet cárnő - 1755-ben - aranyfolyosójának központjába állította. Ezután Nagy Frigyes király ajánlott fel barokk díszeket. Tükrök, mozaikok, kerubok csillogtak évszázadokon át egészen a II. világháborúig. A XVIII. századi palota felújításkor 55 m függőleges borostyán-falfelületet kellett takarni, mely több mint 6 tonna borostyánt tartalmazott.

A Borostyán szoba a II. világháború előtt

Most egy német vállalat 3.5 millió dollárt adományozott az ujjáépítésre. Ha pedig van pénz, semmi akadálya, hogy a „Nap köve”, a borostyán ismét felöltse a barokk pompát és régi orosz melléknevét:

- „A világ nyolcadik csodája ” –

A felújított Borostyán szobát Vladimir Putyin, Oroszország elnöke és Gerhard Schröder német kancellár avatta fel 2003. május 31-én

A Katalin-palota, amelyben a Borostyán szoba van, nem *Szentpéterváron* található (Szentpétervár neve 1914 – 24. Petrográd volt), hanem *Carszkoje Szeló* (cári falu) - ban, mely az orosz cárok egykori külvárosi rezidenciája; a jelenlegi neve **Puskin**.

A Borostyán szobáról említés található az Interneten az orosz Wikipédiában.

Ennek szövege:

„1979. óta a szakszerűen szervezett „Cárszkoje szelói borostyánműhely” mesterei foglalkoztak a Borostyán szoba újra alkotásával és íme, Szentpétervár 300. éves évfordulójára 2003-ban a nagyszabású munkát megvalósították. Most a kirándulók látogathatják a Borostyán szobát és élvezhetik annak kincseit.

A Borostyán szobáról az orosz Wikipédiában található cikkek.

Németül: <http://de.wikipedia.org/wiki/Bernsteinzimmer>

Angolul: http://en.wikipedia.org/wiki/Amber_Room

és néhány más nyelven,. Az eszperantó ezek közül hiányzik.

2003-ban megjelent Képesújság, az orosz Wikipédia és Galina Terentjeva (Ural – Cseljabinszk) tájékoztatása alapján fordította és írta a Pásztor házaspár

La Sukcena ĉambro

La ĉefrolantaĵo de al la Indiana Jones-similaj historioj malaperis en 1941, kiam el Carskoje Selo (apud Peterburgo) speciala soldata formacio de Hitler forportis la elementojn de la cent kvadratmetra, en la mondo unika ĉambro. La pecoj de tiu rusa nacia trezoro ekde tiam ne troviĝis, escepte unu solan ŝtonmozaikpecon, kvankam el inter trezoroj forrabitaj de la nazioj ĝis hodiaŭ oni taksas ĉi tiun la plej altavala en la lando.

Enuante la sensukcesan serĉadon, komence de la 80-aj jaroj la tiama ankoraŭ soveta registaro, decidis rekonstrui la Sukcenan ĉambron. La laboro estis sukcesa. Okaze de la 300-a datreveno de la pretiĝo de la originala instalaĵo la radioj de la malsupreniĝanta suno denove brileblis sur la sukcenornaĵoj en brulantaj, flamantaj koloroj. La laborojn direktanta arkitekto, Aleksandr Kedrinskij ne havis facilan taskon: pri la originala ĉambro pretiĝis nur unu kolora foto en 1930. Post studado de la rusa baroko kaj tiu bildo pretiĝis gipsmodeloj pri la paneloj, statuoj, kaj dekoracio de la ĉambro. Ekde 1979 komenciĝis la prilaboro de la sukceso: la rekreo de la 30 paneloj.

Unu Panelo

La Sukcenan ĉambron rekonstruis ne arkitekturoj aŭ skulptistoj, sed juvelistoj. Ja la varmtuŝa, facila, natura materialo bezonas la plej delikatajn manmovojn. Krudaĵo ekzistas abunde, ĉar la 90 % de sukcenprodukto de la mondo devenas el Rusio. Oni utiligis 3 tunojn da sukceso, kies kosto estas 50 - 100 mil hungaraj forintoj po kilogramo.

La precizecon de la laboro tio karakterizas, ke por la ŝtonmozaiko oni dum pluraj jaroj serĉis la taŭgajn kolorajn ŝtonojn. Poste el inter la pluraj tunoj da „kandidatoj” nur du kg-oj da ŝtonoj atingis al la prilaboro. La ironio de la sorto estas: kiam la kopiaĵo pretiĝis, hazarde oni ektrovis la originalaĵon – la solan pecon de la Sukcena ĉambro. La rekonstruaĵo pretigita laŭ malnovaj fotoj laŭdire ne diferencas de sia modelo.

La ĉambro ankaŭ nun, kiel jam multfoje dum sia historio, atestas pri la rusa – germana interrilato. Frederiko Vilhelmo I.-a prusa reĝo donacis al caro Petro la Granda la

sukcenĉambro-elementojn faritajn inter 1701 kaj 1709. La caro kaj la lin sekvinta carino Katarina ne kunmetigis la elementojn Sed carino Elizabeta – en 1755 - metigis la ĉambron en centron de sia ora koridoro. Poste reĝo Frederiko la Granda ofertis barokajn ornamaĵojn. Speguloj, mozaikoj, keruboj brilis dum jarcentoj, ĝis la dua mondmilito.

Dum la 18. jarcenta rekonstruo de la palaco oni devis kovri 55 kvadratmetran vertikalan sukcenplenan mursurfacon, kiu enhavis pli ol 6 tunojn da sukceso.

Nun iu germana entrepreno donacis 3.5 milionojn da dolaroj por la rekonstruo. Ĝia se disponeblas mono, nenio malhelpas ke la „ŝtono de la Suno”, la sukceso denove ricevu la barokan pompon kaj sian malnovan rusan nomon :

- „La oka miraklo de la mondo”

La prezidanto de Rusio: Vladimir Putyin kaj la kanceliero de Germanio Gerhard Schröder inaŭguris la rekonstruitan Sukcenan ĉambron la 31-an de majo 2003.

La palaco Jekaterinskij (Katarina), en kiu lokiĝas la ĉambro, situas ne en Sankta Peterburgo mem. (Sankta Peterburgo inter 1914 kaj 1924 nomiĝis Petrograd). La Sukcena ĉambro troviĝas en ties apudurbo Carskoje Selo (cara vilaĝo), iama eksterurba rezidejo de la rusaj caroj, nun havanta la nomon **PUŜKIN**.

Pri la Sukcena ĉambro estas mencio en la rusa Vikipedio sur la interreto.

Jen, kio estas skribita tie:

„De 1979 okupiĝis majstroj en speciale organizita „Carskoselskaja sukkena metiejo” pri la rekreo de la Sukcena ĉambro kaj jen al la 300-jara jubileo de Sankta Peterburgo en 2003 tiu grandioza laboro estis efektiva. Nun la ekskursantoj povas viziti la Sukcenan ĉambron kaj ĝui ĉi trezoron”.

Artikoloj pri la Sukcena Ĉambro en Vikipedio estas en kelkaj lingvoj.

- en la germana: <http://de.wikipedia.org/wiki/Bernsteinzimmer>

- en la angla: http://en.wikipedia.org/wiki/Amber_Room

kaj en kelkaj aliaj, Esperanto inter ili dume mankas.

El hungara „Bilda Gazeto” aperinta en la 2003-a jaro, el la angla kaj germanlingva Rusia Vikipedio kaj el informoj de Galina Terentjeva (Uralo-Ĉeljabinsk) tradukis kaj skribis:

Geedzj Pásztor

T R É F Á K – Ŝ E R C O J

Magyarázat helyett

Az állatok Istenhez fordulnak kérdéseikkel. Megkérdezi az elefánt:

_ Nekem miért van ilyen vastag bőröm?

- Azért, hogy megvédjen a szúnyogcsípéstől és a bokrok tüskéitől.

A zsiráf megkérdezi:

- Nekem miért ilyen hosszú a nyakam?

- Azért, hogy a legmagasabban lévő leveleket is elérj.

Megszólal mérgesen a tyúk:

- Nekem ne is próbáld megmagyarázni: vagy a tojást csináld kisebbre, vagy a lyukat nagyobbra !

Anstataŭ klarigo

La bestoj demandas Dion .La elefanto demandas:

- Kial mi havas vastan haŭton?
- Por ke ĝi defendu vin de la pikoj de kuloj kaj de dornoj de la arbedoj.

La ĝirafino demandas:

- Kial mi havas longan kolon?
- Por ke vi atingu ankaŭ la plej superajn foliojn de la arbo.

La kokino alparolas kolere la Dion:

- Tion vi ne provu klarigi: aŭ vi faru pli malgrandan ovon, aŭ pli grandan truon !

Dilemma

A részeg ember egy üveg bor mellett így morfondírozik magában:

- Igyak? Ne igyak? A gyomrom azt mondja, hogy igyak, az eszem meg azt mondja, hogy ne. Az eszem nyilvánvalóan okosabb és mivel mindig az okosabb enged, legjobb lesz, ha iszom.

Dilemo

La ebrulo cerbumadas en si mem ĉe unu botelo da vino :

- Ĉu mi drinku? Aŭ ne? Mia stomako diras tion, ke mi drinku. Sed mia cerbo tion diras, ke mi ne drinku. Estas evidente, ke mia cerbo estas pli saĝa, ol mia stomako kaj ĉar ĉiam la pli saĝa estas pli cedema, ol la malsaĝa, tial estos pli bone, se mi drinkas.

László Pásztor

Kérjük, fogadják elismeréssel **Király Lajos** úrnak, az eszperantó csoportunk névadójának, az eszperantó érdekében írt második újságcikkét:

ÁLLOMÁSOK AZ ESZPERANTÓ NYELV LEGÚJABB TÖRTÉNETÉBEN

A világ eszperantistái, velük együtt a magyar és köztük a miskolci eszperantisták is az idén július 14-én ünneplik a nyelv megjelenésének (első tankönyv formájában) 70-ik évfordulóját. A nagyon szerény kezdetből hosszú, göröngyös út vezetett idáig. Dem hiányoztak közben a fényes sikerek, a biztató eredmények sem. Itt most csupán a legutóbbi évek néhány, az eszperantó történetében kiemelkedő eseményről kívánok megemlékezni. Az ENSZ megalakulása után az eszperantista világ aláírási mozgalmat indított a nyelv elismertetése érdekében. Ennek eredményeképpen az Egyetemes Eszperantó Szövetség (Universala Esperanto-Asocio) 1953-ban 16.5 millió aláírással terjesztette elő kérését az ENSZ-ben, amely a kérdés megvizsgálását kulturális szervére, az UNESCO-ra bizta. Ez az 1954. év november és decemberében Montevideóban tartott 8. közgyűlésén tárgyalta az eszperantó ügyét és ennek eredményeként a következő határozatot hozta :

„A közgyűlés megtárgyalván az általános igazgatónak az eszperantó érdekében beterjesztett nemzetközi kérésre vonatkozó jelentését,

1. elismeri a szellemi kapcsolatok révén létrejött nemzetközi cserék terén, valamint a világ népeinek egymáshoz közelebb hozásában az eszperantó által elért eredményeket,
2. elismeri, hogy ezek az eredmények megfelelnek az UNESCO céljainak és elgondolásainak,
3. tudomásul veszi, hogy több tagállam kifejezte az iránti készségét, hogy az eszperantó tanítását bevezesse, vagy kiterjessze saját iskoláiban és felsőfokú nevelési intézményeiben és kéri a közgyűlés a tagállamokat, hogy ezen a téren elért eredményeikről tájékoztassák az általános igazgatót,
4. utasítja az általános igazgatót, hogy kísérelje figyelemmel az eszperantó elterjedésének fejlődését a tudomány, a nevelés és a kultúra területén és e célból működjenek együtt az Egyetemesek Eszperantó Szövetségével a mindkét szervezetet érdeklő kérdésekben.”

Ugyanez a közgyűlés az Eszperantó Szövetséget az UNESCO tanácskozó tagjává választotta és így a szövetség kiküldötte az UNESCO ülésein tanácskozási joggal részt vesz..

E határozat nyomán az egész világon nagy fellendülés indult meg az eszperantó terén. A múlt év elején a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Nyelvtudományi Intézetében foglalkoztak az eszperantó nyelv kérdésével, a múlt év december 27-én pedig a Bolgár Tudományos Akadémia Bolgárnyelvű Intézetének igazgatója, Vladimir Georgiev akadémikus az Akadémia elnökségéhez intézett levelében kifejtette, hogy a bolgár nyelvészek megállapítása szerint jelenleg az eszperantó az egyedüli mesterséges nemzetközi nyelv, amelynek sikerült biztos alapokon nyugvó alapokat elérni. Rámutatott arra is, hogy az eszperantó könnyű nyelv, továbbá, hogy ez a haladó emberiség nyelvének tekinthető.

E nagy jelentőségű megállapítások hatásaképpen ma mind a Szovjetunióban, mind Bulgáriában, de a többi népi demokráciákban is nagyszámú, minden fajú és fokú iskolában az egyetemekig sokezes tömegek tanulják az eszperantó nyelvet, nem is szolva az iskolán kívüli tanfolyamokról. Az egy hónap múlva Moszkvában kezdődő 6. Világifjúsági Találkozó előkészítő bizottsága pedig e találkozók történetében első ízben a találkozó egyik hivatalos nyelvén az eszperantót tette, a legutóbbi, varsói találkozón résztvett eszperantisták egyéni kezdeményezésével elért sikerek hatása alatt.

A magyar eszperantista mozgalom is örvendetes fejlődésnek indult az utolsó két év alatt. A július 13-14-én városunkban tartandó „Északmagyarországi Eszperantó-Találkozó” az ő rendezvényeivel e fejlődésnek és elért sikereinknek bemutatója lesz.

Király Lajos
„Északmagyarország” című napilap 1957. június 6.-i számából.

Ni petas vin, akceptu rekone la duan artikolon skribitan en intereso de Esperanto, de la nomdoninto s-ro **Ludoviko Király**, de nia Esperanto-Amika Rondo „Király Lajos”:

OKAZINTAĴOJ EN PLEJ NOVA HISTORIO DE LA ESPERANTO-LINGVO

La esperantistoj de la mondo, kune kun ili la hungaraj kaj inter ili la miŝkolcaj esperantistoj ankaŭ ĉi-jare, la 14-an de julio festas la 70-jaran datrevenon de apero de la lingvo (en ties unua lernolibro.) Longa, malfacila vojo kondukis de la tre modesta komenco ĝis tiam. Sed dume ne mankis sukcesoj, rezultoj. Nun mi deziras nur rememori pri kelkaj gravaj eventoj de la lastaj jaroj. Post formiĝo de AUN (Asocioj de Unuiĝintaj Nacioj) la esperantista mondo

komencis subskriban kampanjon en intereso de rekonigo de la lingvo. Rezulte de tiu la Universala Esperanto-Asocio en 1953 prezentis sian peton kun 16.5 milionoj da subskriboj, kiu la esploron de la peto konfidis al ties kultura organizaĵo, UNESCO. UNESCO traktis la aferon de Esperanto dum sia 8-a Ĝenerala Konferenco en Montevideo en novembro kaj decembro de jaro 1954. Rezulte de tiu ĉi la kunsido akceptis la jenan rezolucion: *

„ La Ĝenerala Konferenco diskutinte la Raporton de la Ĝenerala Direktoro pri afero de Esperanto:

1. notas la rezultojn atingitajn per Esperanto sur la kampo de la internaciaj intelektaj interŝanĝoj kaj por la proksimigo de la popoloj de la mondo;
2. rekonas, ke tiuj rezultoj respondas al la celoj kaj idealoj de UNESCO,
3. notas, ke pluraj membroŝtatoj informis pri sia preteco enkonduki aŭ ampleksigi la instruadon de Esperanto en siaj lernejoj, aŭ superaj edukaj institucioj, kaj petas tiujn membroŝtatojn informadi la Ĝeneralan Direktoron pri la rezultoj atingitaj sur tiu kampo.
4. komisias la Ĝeneralan Direktoron sekvi la kurantan evoluon en la uzado de Esperanto en scienco, edukado kaj kulturo kaj tiucele kunlabori kun UEA en aferoj koncernantaj ambaŭ organizaĵojn „

* Rezolucio de Unesko - Montevideo, 1954

La sama Ĝenerala Konferenco elektis la Universalan Esperanto-Asociacion interparolanta membro de UNESCO kaj pro tio la delegito de la asocio povas partopreni la kunvenon de UNESCO kun interparolanta rajto.

Surbaze de tiu ĉi rezolucio vigla akceliĝo komencis sur la kampo de Esperanto. Komence de la pasinta jaro oni okupiĝis en lingvosciencia institucio de Scienca Akademio de Sovetunio pri la demando de Esperanto, pasintjare la 27-an de decembro direktoro de Bulgarlingva Institucio de la Bulgara Scienca Akademio, Vladimir Georgiev akademiano skribis leteron al la estraro de la Akademio, en kio li esprimis, ke laŭ konstato de la bulgaraj lingvistoj nuntempe Esperanto estas la sola artefarita internacia lingvo, kiu povis atingi bazitajn rezultojn. Li rimarkis ankaŭ tion, ke Esperanto estas facila lingvo, kiu estas ellernebla dum pli mallonga tempo, ol kiu ajn aliaj lingvoj kaj tiu estas la lingvo de la progresema homaro.

Efike de la grandsignifaj konstatoj nuntempe kaj en Sovetunio kaj en Bulgario kaj en aliaj popolaj demokratiaj landoj en ĉiuj lernejoj multe da homoj lernas la Esperantan lingvon kaj ne menciante la eksterlernejajn lingvokursojn. Post unu monato okazos en Moskvo la 6-a Mondjunulara Renkontiĝo, kiu en la historio de la renkontiĝoj unue deklaris Esperanton oficiala lingvo de la renkontiĝo, efike je la partopreno de esperantistoj dum la lasta varsovia renkontiĝo..

Ankaŭ la hungara esperantista movado ekfloris dum la du lastaj jaroj. En nia urbo estos la Nordhungaria Esperanto-Renkontiĝo la 13-14-an de julio, kie estos prezentata kun siaj aranĝoj ĉi tiu evoluo kaj niaj atingitaj sukcesoj.

La hungarlingvan artikolon de Ludoviko Király (el la tagĵurnalo „Északmagyarország” nro la 6 –an de junio 1957) esperantigis László Pásztor.

ADA SIKORSKA

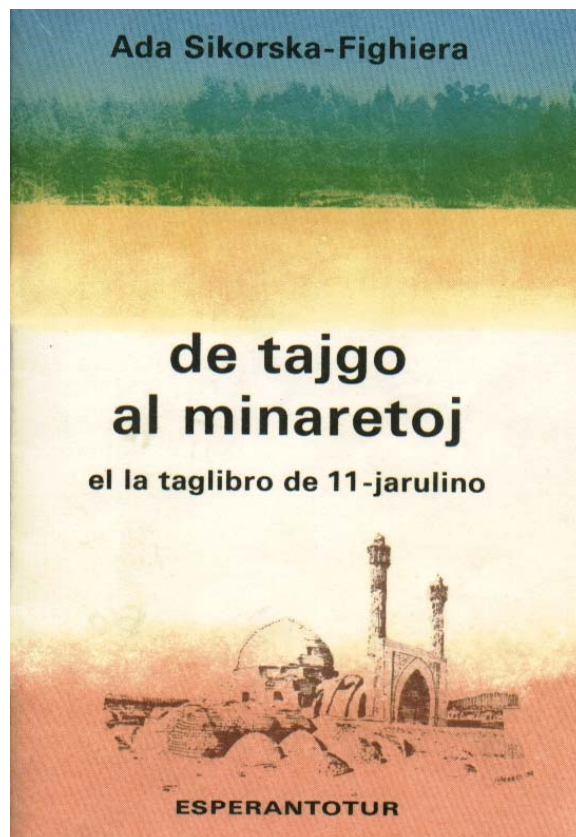

La 20-an de novembro 2006, ni mesaĝon ricevis de Francesco Amerio el Italio. En ĝi informis min pri la dek jara datreveno de morto de Ada Sikorska Fighiera kaj mencion faris pri ŝia interesa vivovojo. Je mia demando en mesaĝo la edzo - de la eksĉef-redaktorino de la HEROLDO : Ada Sikorska Fighiera - sinjoro Gian Carlo Fighiera permesis al ni publikigi taglibron de sia edzino, krome sian rememoron pri Ada, aŭ kiel li nomis Aduŝka.

(Francesco Amerio <f.amerio@libero.it>)

(Giancarlo Fighiera <giancarlo.fighiera@libero.it>)

Bonvolu akcepti unue la taglibron de la 11 jara Ada Sikorska.

Ada Sikorszka Fighiera

De tajgo al minaretoj
El taglibro de 11 – jarulino
ESPERANTOTUR

ENKONDUKO

Ekde la momento de la eniro de la sovetaj taĉmentoj en Pollandon meze de septembro 1939, estis klare, ke ilia celo estis „engluti” la polajn orientajn terenojn. Por atingi tion, estis necese elimini la malamikan por ili polan elementon kaj anstataŭi per sovetaj civitanoj.

La unua amasa deportado, eble la plej terura, ĉar tute neatendita, okazis jam la 10. II. 1940: dum unu nokto oni forprenis tiam pli ol 220.000 homojn, precipe kamparanojn (tutajn familiojn kun infanoj). En la sama jaro, la 13. IV. similan sorton havis 320.000 kaj fine de junio pli ol 240.000 personoj. /Tie ĉi oni ne enkalkulas la polajn militkaptintojn de 1939 kaj enkarcerigitojn; la totala cifero estis preskaŭ 2 milionoj./ Aldoniĝas al tio ĉ.200.000 poloj devige forveturigitaj al Sovetunio en junio 1941. Elŝiritaj el siaj hejmoj – senkonsidere la aĝon, familiajn ligojn kaj sanstaton – ili estis kondamnitaj al perejo. Ĉiujn turmentis soifo kaj malsato, kaj depende de la sezono frostego aŭ varmego. Multaj ne travivis la plursemajnan vojaĝon en bestaj vagonoj.

La rusoj destinis al la deportitoj ĉefe kvar regionojn: la ĉirkaŭaĵojn de la Blanka Maro, terenojn antaŭ Uralo, ĉe Workuta, terenojn en la okcidenta Siberio kaj la stepojn de Kazahstano.

La sorto de ĉiuj estis simila: sklava laboro kun minimuma rekompenco kaj la „rajto” ricevi 400 gr. da nesufiĉe bakita nigra panaĉo...

La kondiĉoj inter la vivo en la nordo kaj la sudo estis sufiĉe diversaj, ne nur pro klimato. En la norda tajgo dense semitaj estis lagroj kun „speciale danĝeraj” polaj elementoj (kaj ne nur...) por Sovetio... Inter ili estis lokitaj „vilaĝoj” (setlejoj), konstruitaj grandparte de pli fruaj deportitoj el Ukrainio, Bjelorusio kaj Kazakio. Situitaj ĉe la riverbordoj, en la densa arbarego, ili „oferis” rifuĝon en simplaj lignaj barakoj kaj laboron ĉe la elhakado de arboj.

En Kazahstano la situacio estis malsama: tien oni venigis ĉefe la familiojn de polaj oficiroj, policinaoj k.s., do preskaŭ nur virinojn kaj infanojn. Ili estis dividitaj inter diversaj „kolĥozoj,” tre malriĉaj, ĉar la plej grandan parton de la rikoltoj forprenadis la ŝtato. La resto – dividita proporcie al la farita laboro, estis absolute ne sufiĉa por travivo.

Por la poloj – la deportado orienten ne estis io nova. Ni trovis en la malvarma nordo la postsignojn de niaj avoj, ekzilitaj al Siberio post la insurekcio de 1863 – 64 / Pollando de 1795 ĝis 1918 estis dispartigita inter tri tiamaj potencoj: Aŭstrujo, Prusujo kaj Rusujo./, kiuj siavice malkovradis tie la spurojn de la deportitoj post la pli frua insurekcio de 1830-31. Sed eĉ ili ne estis la unuaj. Tia estis nia orienta najbareco... pri tio en aliaj landoj oni tute ne havas ideon!...

La komenco de la germana – soveta milito, la 22-an de junio 1941, komplete ŝanĝis la situacion de la poloj en Sovetunio. La malsukcesoj ĉe la fronto devigis Sovetunion turni sin al la aliancanoj. Por la poloj la plej grava estis la „interkonsento Sikorski – Majski”. Fine de aŭgusto al la plej granda parto de la poloj alvenis novaĵo, ke la ĉefo de la Pola Registaro en Londono, gen. W. Sikorski faris la 30.07.1941 pakton kun la Soveta registaro, laŭ kiu ĝi „donis amnestion” al ĉiuj poloj.

Bedaŭrinde, el inter pli ol unu miliono, nur parto (ĉ. 116.000 personoj) sukcesis evakuiĝi al Irano (aprilo kaj aŭgusto 1942). En tiu kvanto troviĝis 45000 civiluloj. 3000 da ili (la aliaj estis alportitaj al Afriko, Hindio, Meksikio, Nov-Zelando k.s.), plej parte infanoj kaj junularo, trovis feliĉan rifuĝon en la ekzotika persa urbo Isfahano.. En tiu malnova, historia

kaj bela urbo, la infanoj klopodis retrovi la perditan infanecon, resaniĝis, fortiĝis kaj komencis regulan lernadon.

La taglibreto, kiun mi nun prezentas, ne pretendas esti historia priskribo de tiu periodo. Ĝi estas taglibreto de 11-jara knabino, kiu en leteroj al la amata onklino en Lvovo skribis pri tio, kion ŝiaj infanaj okuloj vidis kaj registris. La postaj partoj estis skribitaj jam en Isfahano kaj Libano.

Mi ne ŝanĝis la tekstojn, nek poluris la stilon. Por ke diversaj faktoj estu kompreneblaj, mi aldonis kelkajn notojn.

Bibliografio:

„Isfahano, la urbo de polaj infanoj” eld. Rondo de la gelernantoj de polaj lernejoj en Isfahano kaj Libano, II-a eld. Londono 1988.

LA MILITO

La 1-an de septembro 1939 la hitlera Germanio atakis Pollandon. Fine de aŭgusto mia pli juna fratino Marysia kaj mi estis ĉe nia iama vartistino apud Varsovio. La gepatroj, avino kaj mia pli aĝa fratino Krysia – malsana, restis en Varsovio.

1. IX. 1939 – Ekstere tagiĝas. Tra la apenaŭ fermitaj eksteraj fenestroj eniras taglumo. La mondo vekiĝas. Subite la silenton rompas malproksima eksplodo. Poste la dua, tria...deka...kun angoro ĉiuj eliras kaj demandas unu la alian : „Ĉu la germanoj komencis la militon?” Bedaŭrinde jes. Dume la pafoj kaj eksplodoj ripetadis ĉiam pli ofte, la bomboj komencis faladi pli proksime. La suno, kvazaŭ pro ĉagreno, sin kaŝis malantaŭ la nuboj.

Ĉirkaŭ tagmezo alvenis la Panjo kaj Paĉjo, por preni nin al Varsovio. En la ĉefurbo regis granda maltrankvilo kaj teruro, la germanaj aviadiloj ĉiam pli ofte bombardadis. Ĉiujn 15 min. la fabrikaj sirenoj anoncadis la aviadil-alarmon.

5. IX. 1939 – La sano de Krysia, kuŝanta en hospitalo, daŭre malboniĝadis; la gepatroj decidis revenigi ŝin hejmen: ĉiukaze, preskaŭ ĉiuj kuracistoj jam estis ĉe la fronto, do ne havis sencon lasi ŝin en la hospitalo.

Kiam mi rigardis al ŝia pala vizaĝo, ŝajnis al mi , ke la morto staras jam ĉe la pordo. Nur ŝi estis trankvila, kiam la domo tremis pro eksplodoj kaj ŝi trankviligadis nin ĉiujn. Ĉiuj sentis, ke en Varsovio neniuj povos savi ŝin, ke ni devas forvojaĝi.

La Paĉjo decidis konduki nin al Lvovo, sud – orienten de la lando, kie cetere loĝis la tuta familio de ambaŭ gepatroj.

7. IX. 1939 – La Paĉjo aĉetis 2 aŭtomobilojn (mercedesoj) : en unua estis farita lito por Krysia, kun ŝi veturis la Panjo kaj Julia (nia helpantino). En la pli granda veturilo trovis lokon la Avinjo, ni du, Paĉjo, liaj du amikoj kaj nia hundo „Żabcia” (Raneto) . Posttagmeze ni ekveturis. En la urbo jam bone videbliĝis la sekvoj de la bombardadoj, la milita teruro montriĝadis de ĉiuj flankoj...ruinoj, kadavroj. Ekster la urbo, sur aŭtovojo, kun arbaroj ĉe la flankoj, ŝajnis pli trankvile...Tamen amasego da homoj kuris en ĉiujn direktojn, en paniko fuĝante de la germanoj. Nur ĉar la Paĉjo surhavis sian generalan unuformon kaj mia fratino kuŝis malsana, oni lasis nin veturi plue. Kadavroj de homoj kaj ĉevaloj, renversitaj ĉaroj, brulantaj domoj – jen rezulto de la intensa bombardado. Ĉirkaŭis nin mallumo, kiam ni eniris la arbaron – ja oni ne rajtis uzi lumojn, por ne provoki la germanojn. Post noktomezo ni haltis: la ŝoforoj dormis ekstere, ni en aŭtomobiloj. Estis jam sufiĉe malvarme nokte.

Sekvamatene ni daŭrigis, apenaŭ la suno leviĝis. Dum kelkaj horoj ni veturis tra la bela pola tero, ankoraŭ ne tuŝita de milito. Tagmeze ni haltis en Krasnystaw ĉe la fratoj Dominikanoj, denove bombatako, feliĉe ne tro longdaŭra. Dum tiu halto mia fratino tiel malbone jam fartis, ke nur subita injekcio revenigis ŝin al la vivo.

9. IX. 1939 – Je la 5-a matene ni forveturas, rapidante al Lvovo, pro malbona farto de Krysia. Finfine aperas konturoj de la urbo. Ĉe la polikliniko oni ne akceptas ŝin. Sed jen denova bombardado, ni travivas ĝin en iu foso, la gepatroj restas ĉe Krysia kaj aŭtomobiloj. Ni daŭrigas al „Zielone” (Verda), eksterurba, malnova domo de la patra familio, kie ni du fratinoj restas kun la onklino Lunia (la fratino de Paĉjo); la aliaj veturas al ŝia loĝejo en la urbo (Tarnowskiego 30). Oh, denove bombardado, la tuta domo tremas kaj ni ĉiuj kun ĝi! Sekvatage la Paĉjo prenis nin, por instalii ĉe la onklo Adamo (la frato de Panjo). Ni ambaŭ preferis resti tie, ĉar ĉe la onklo Adamo estis nia gekuzoj, preskaŭ samaĝaj, Adaŝ kaj Tereska. Panjo kun Krysia ekloĝis apude, en malgranda memstara ĉambro (iam loĝis tie iu solulo, kiu malaperis). Dume Paĉjo ne revenis al Varsovio por defendi ĝin – kiel li planis – ĉar generalo WŁ. Sosnkowski nomumis lin gvidanto pri la defendo de Lvovo. Krysia ĉiam fartis pli malbone, eĉ ne havis forton leviĝi. La kuracistoj perdis ĉiun esperon savi ŝin, ĉar oni nur nun, tro malfrue, diagnozis malsanon: ne estis speco de tifo, kion oni supozis antaŭe, sed terura hinda malsano de brutaro brucelosa. La rimed-kuracilo por tiu malofta malsano troviĝis nur...en Germanio...

Iun nokton, la Panjo vekigis kaj vidis Krysia sidantan sur la lito, kvazaŭ ŝi volus leviĝi. Je la demando, kion ŝi faras, ŝi respondis: „Mi devas, iri al la Vistulo, por veturi per motorboato; mi ricevis ordonon de supre...”. Panjo trankviligis ŝin, ke matene ili kune iros tien. Ŝi jam sciis, kion tio signifas...

13. IX. 1939 – Sekvatage alvenis la Paĉjo kaj diris, ke anonciĝas grandega bombardado kaj konsilis, ke ni translokiĝu al la unua etaĝo, en la bibliotekon de la fratoj Dominikanoj, kie estos pli sekure (kontraŭ grenadoj, almenaŭ). La geonkloj ja loĝis je la 3-a etaĝo. Post matenmanĝo ni komencis translokiĝadi. Je la fino la onklo Adam portis Krynjon, jam treege malfortan. Ŝi ĉirkaŭbrakis lin kaj kisis. Kaj tio estis ŝia lasta tera kiso, ĉar post kelkaj minutoj ŝi mortis. Ni ĉiuj ploris kiel malgrandaj infanoj. Mi sidis kun vizaĝo kovrita per manoj kaj ne povis trankviliĝi. Kiam la sirenoj anoncis la finon de la atako, oni vokis pastron. Post mallonga preĝado, oni prenis ŝian korpon kaj veturigis al la tombejo Łyczakowski, kie en la 6-loka surtera tombo de la familio Sikorski estis libera loko, tiu de la patro.

EN LA RIFUĜEJO

La saman tagon ni transiris al la vera rifuĝejo, en la kelon de la monaĥejo. Kuŝlokojn oni aranĝis sur valizoj, nur la Avinjo havis feran liton. Vespere preskaŭ tuj post ĉies endormiĝo, teruraj eksplodoj vekis ĉiujn: faladis bomboj, grenadoj trafadis la dommurojn. Subite eksplodego skuis la tutan domon, ĉiuj pensis, ke la bombo trafis la monaĥejon...Estiĝis paniko, ĉiuj volis forkuri, sed la alvenintaj monaĥoj trankviligis nin, ke tio estis nur grenadoj. Ĉiuj revenis al siaj dormlokoj, sed mi ne plu povis dormi. La saman nokton alia grenado trafis la domon, sed neniu plu vekigis. Kiam heliĝis, mi iris rigardi la damaĝojn. Strange...eĉ ne unu peco trafis la figuron de la Dipatrino, en la fronta muro de la monaĥejo. Dum la tago ni purigis la korton, ĉar ĉie troviĝis rompitaĵoj de fenestroj, pecoj de grenadoj kaj alia „milita malpuraĵo”.

*

Paĉjo vizitadis nin ĉiutage, alportate novaĵojn; ĉiun trian-kvaran tagon sendadis al ni farunon, sukeron, lardon, mielon ktp.

*

Du tagojn post la entombigo de Krynjo, la gepatroj veturis al la tombejo por kontroli, ĉu ĉio estas en ordo. Reveninte ili rakontis teruraĵojn: la tuta tombejo estas multe damaĝita, el malfermitaj ĉerkoj elfalis freŝaj kaj malfreŝaj kadavroj, ĉio aspektis kiel batalejo.... Nia maŭzoleo restis, feliĉe, netuŝita. Panjo ornamis ĝin per ramoj de sorpo kaj eklumigis kandelojn.

LVOVO OKUPITA!

22. IX. 1939 – Tiun belan, sunan tagon la Paĉjo venis trista, kun terkolora vizaĝo kaj amare anoncis al ni: la sovetanoj okupis Lvovon! Tiuj vortoj falis kvazaŭ fulmotondro el hela ĉielo... Ne plu necesis resti en la rifuĝejo, do la saman tagon ni reiris ĉe la onklo, je la 3-a etaĝo.

*

Mi komencis frekventi lernejon de la Nazaretaninoj. Post unu monato la sovetanoj malpermesis al ni preĝi, kaj tuj poste en la porknabinan lernejon devis eniri knaboj, kolektataj el la tuta urbo „batjaroj”.

*

Intertempe, la sovetanoj, sub premo de la germanoj, prenis la polajn oficirojn en la militkaptejon; verdire mia Paĉjo mem sin anoncis al la sovetanoj opiniante, ke lia loko estas tie, kien iras liaj subuloj. Li povis forkuri al Rumanio, sed li tute ne volis tion fari. Krome la rusoj asertis, ke tio estas nur „honora militkaptejo” kaj donis „honoran vorton”, ke ili ne tuŝos la familion.

Jam unu semajnon la Paĉjo estas tie, dume ankoraŭ en Lvovo. Iun nokton, vekiginte, ni ekvidis lin dormantan apud Panjo. Nia ĝojo estis senlima, ĉar ni pensis, ke li jam revenis por ĉiam. Sed matene, je la 7-a, la ĝandarmoj denove venis por preni lin. La tagoj pasas... Ni loĝas nun ne plu ĉe la geonkloj, sed en apuda malgranda ĉambro. Vespero, tra la fenestroj oni povas vidi homajn siluetojn en mallumaj stratoj (elektron oni ankoraŭ ne havas). La Panjo preparas la liton, ni ambaŭ jam kuŝas. En la koridoro aŭdiĝas paŝoj kaj frapado ĉe la pordo. „Certe iu vizitanto” mi pensas kaj mia surprizo estas grandega, kiam en la malfermita pordo montriĝis ridetanta Paĉjo. Kun ĝojkrio ni ĵetis nin al li, ĉirkaŭbrakis, kisis. Oni vokis la Avinojn kaj kiam ŝi alvenis, komenciĝis rakontado. Oni lasis la Paĉjon je „honora vorto” ĝis mateno. Sed neniuj scias, kial – ili jam venis je noktomezo... Kelkajn tagojn poste, iu soldato alportis leteron, en kiu la Paĉjo skribis, ke ili ne plu estas en Lvovo, sed en Podwoloczyska, ĉe la landlimo kaj baldaŭ estos transportitaj en Rusujon. Poste leteroj alvenadis el „Lagro de NKVD” en Starobielsk, ĉe la Azova maro, kie troviĝis unu el la tri militkaptejoj de polaj oficiroj (11 generaloj kaj 7000 oficiroj), aliaj du estis en Kozielsk kaj Ostaszów. La leteroj alvenadis ĝis la fino de marto 1940 – poste ne plu...

24. XII. 1939 – Hieraŭ vespere (ni tiam denove dum kelka tempo estis ĉe la geonkloj), kiam ni jam estis en la litoj, aŭdiĝis iuj frapoj, sed ni ne supozis, ke oni preparas kristnaskan arbon, ĉar ĉe ni, en Varsovio, oni faris tion la 24-an antaŭ vespero. Vekiginte hodiaŭ antaŭ tagiĝo je la 5-a mi vidis en alia ĉambro iu netan ombron. Finfine vekigis aliaj tri infanoj kaj tre delikate, sur la pintoj de la piedfingroj, ni alproksimiĝis al la „ombro”; nur tiam mi konstatis, ke ĝi estis granda kristnaska arbo, bele ornamita. Ni tamen ne sukcesis resti

trankvilaj, do poste ankaŭ la plenkreskuloj vekigis. Oni lumigis la kandelojn kaj disdonis donacojn: ĉiu el ni ricevis belan notlibron, dolĉaĵojn kaj fruktojn. Ni ne plu pensis pri dormo. Dum la tago ĉiuj helpis prepari antaŭfestan manĝon (vigilio) kaj kiam sur la ĉiela firmamento aperis la unua stelo, ĉiuj solene eksidis ĉe la tablo kaj ekmanĝis. Por fini, ni ĉiuj komencis kanti, je kvar voĉoj, kristnaskajn kantojn. Ni estis tristaj, ĉar mankis Paĉjo, sed ni kredis, ke la bona Dio aranĝos ĉion bone.

9. III. 1940 – Mia nomtago. Post tagmanĝo, kune kun la Panjo kaj Manjo ni iris al la onklino Lunia (la fratino de la Paĉjo, nia plej amata onklino), kiu preparis dolĉan akcepton. Kakao kun ŝaŭmo (batita ovo – blanko), dolĉa hejmefarita bulko, bombonoj kaj kukoj. Ŝi havis „oran koron”: mem havante malmulte, ŝi ĉiam pensis pri aliaj. Nin ŝi ege amis, ni ja estis filinoj de ŝia ege amata frato...Mi ricevis donace belan libron kaj Manjo (ŝia nomtago estas la 25.III, sed oni prifestis kune) belan pupon.

Kelkajm tagojn poste, pro tro malgranda loĝejo, Panjo, Avinjo kaj Manjo translokiĝis al la kuzo de la panjo, nevo de Avino, kaj mi ekloĝis ĉe la onklino Lunia, pro la proksimeco de lernejo. Mi dormis sur malgranda sofo en unu ĉambro-angulo, en la alia staris komodo, kie mi havis miajn aferojn. Mi frekventis lernejon posttagmeze, do matene ni faris lernejajn taskojn, lavis, kudris gladis. De tempo al tempo venis la Panjo kun Manjo por viziti nin.

Tuj post tagmanĝo mi ris (kuris) kun miaj samklasaninoj el la ĉirkaŭaĵo, al lernejo, kiu daŭris ĝis la 18-a horo kaj 30 minutoj.

Post vespermanĝo kaj komuna preĝado, mi legis diversajn librojn, je kiuj plenis la onklina biblioteko (ŝi estis instruistino).

OLIMPIADO

Por la fino de la lernojaro en nia lernejo estis organizita „olimpiado” (sed ne sporta), dum kiu i.a. mi kun mia koleginino Pola dancis oberkon (pola nacia danco). Post la prezentado, oni enmanigis al ni atestilojn kaj diplomojn el la ukraina lingvo „poŭvalna gramota”.

La somerajn feriojn mi pasigis kun la Panjo, Avinjo kaj Manjo, kiuj en la vilao havis unu ĉambro kun balkoneto. Multan tempon ni pasigadis ĉe la onklo Johano (alia patrina frato), kiu nemalproksime havis domon kun bela ĝardeno kaj kie, krom nia kuzeto Tadeo, venadis el la proksimeco aliaj geknaboj. Ni kuris, kaŝludis, aranĝis spektaklojn.

DEPORTADO

28. VI. 1940 – Reveninte el la urbo, ni eksciis de la onklino, ke venis tien ĉi NKVD (KGB) kaj demandis, ĉu ni loĝas tie kaj kie ni estas. Antaŭvidante ion malbonan, ni ne dormis hejme, sed ĉe la onklino Lunia. Sekvatage montriĝis, ke oni denove serĉis nin, kaj la onklino diris, ke ni ekskursas. La ĝandarmoj tiam ordonis, ke ŝi ripetu al ni, ke ni devas esti hejme venontan nokton. La Panjo tre nervoziĝis kaj decidis ne plu sin kaŝi: kio devas esti – estu. Efektive, la nokton de la 29/30.VI, je la 22-a horo (ni, infanoj, jam dormis) oni fortege frapis ĉe la pordo. Eniris 7 ĝandarmoj, junaj ukrainanoj. La Panjo kune kun ili iris al la policejo, klarigi, ke ni estas je la ŝarĝo de la onklo Adamo, muzikisto (kaj la sovetanoj multe aprezis la artistojn). Sed ili eĉ ne volis aŭdi pri tio, do post vanaj klopodoj, ĉirkaŭ noktomezo, revenis. Mi devas aldoni, ke ni estis bonŝancaj, ke ili ne ligis nian nomon kun la nomo de mia patro, ĉar la familioj de oficiroj, havis multe pli malbonan sorton.

Ŝi ordonis al la junuloj formeti la karabenojn kaj lasi ilin en angulo, dirante, kaj ja en la ĉambro estas nur 2 virinoj kaj 2 infanoj, kion ili obeeme plenumis. Poste eĉ helpis ligi per ŝnuro sakojn kaj fermi valizojn. Je la 4-a matene ni ĉiuj eniris ŝarĝaŭtomobilon. En la grizo de

frumateno videblas konturoj de la trapasataj domoj. Finfine ni alvenas al la stacidomo, kie oni „enpakas” nin en la best-vagonojn, normale destinitaj por porkoj, bovinoj k.s. Estis sufoke kaj malbonodoris. Ni grimpis al la breto. En ĉiu vagono estis ĉ. 30 personoj, po 7 – 8 personoj malsupre kaj supre, de ambaŭ flankoj. Grandparte estis hebreoj diversaĝaj, same kiel ni „rifugiintoj” el Varsovio kaj do, ne loĝantoj de Lvovo. Poste montriĝis, ke en la tuta transporto de 180 personoj, estis nur 5 familioj ne-judaj.

1. VII. 1940. – Ekstere fariĝas varmege, des pli ĉe ni, fermitaj, kun kvar malgrandaj fenestro-truoj supre. Tie estis moviĝo kaj ĉe ni silento. Ni havas, feliĉe, unu el la fenestretoj. Antaŭ vespero la trajno ekmoviĝis kaj komencis malrapide veturi tien-reen en la stacidomo. La Lvovanoj ĵetadis al ni panon kaj aliajn manĝaĵojn, sed ne ĉion eblis kapti. Fine vespere la trajno vere ekveturis kaj ni forlasis Lvovon kaj baldaŭ ankaŭ la polan teron.

En la vagono ni ĉiuj devis iomete aranĝiĝi – oni ja tute ne sciis, kiom da tempo ni devos resti en ĝi...Ni kvar havis por la tuta vojaĝo unu panon, ½ kg. da butero kaj 10 malmolajn ovojn. Sed ĉiuj solidare dividis ĉion kun ĉiuj kaj fakte ni vere ne malsatis. Kiel necesejo servis truo en la planko, meze de la vagono...Feliĉe iu havis grandan kurtenon kaj draton kaj helpe de tio oni faris „rondajn murojn”. Ja tio devis servi por 30 personoj dum tri semajnoj...

De tempo al tempo, kiam ni jam estis sufiĉe profunde en Sovetunio, oni permesis al ni foriri dum halto, kelkfoje ankaŭ – ĉefe nokte – oni donis al ni varman supon. Ĝenerale en la vagono estis varmege, sufoke kaj malpure – nenio miriga en tiaj kondiĉoj.

19. VII. 1940. – Finfine, post 19 pezaj tagoj la trajno vere haltis kaj ni povis eliri el la „malliberejo”. La saman nokton, iuspeca naveto veturigis nin ĝis Solviĉegodsk laŭ rivero. Dum nokto la vetero malboniĝis, komencis plui, sekve neniu povis dormi – la barko ne havis tegmenton. Matene, jam el Solviĉegodsk, ni daŭrigis per iu, kvazaŭ ludila trajneto mallarĝrela, sed kiam la reloj finiĝis, oni vojaĝis per sledoj (jes ja, estis somero, do anstataŭ neĝo servis tranĉitaj maldike ligneroj!...) Tiamaniere ni alvenis al „Zapadnyj Lesouĉastok” (Okcidenta Arbarpeco) – kelkaj barakoj en la arbaro. Lernejo je 12-km distanco, do ne atingebla.

Ni loĝas en lignaj barakoj, kiuj tute ne estas adaptitaj por la baldaŭa vintro, severa kaj frua en tiu ĉi mondoparto. En unu ĉambraĉo („komnata”), ĉ. 16 kvadratmetroj, ni loĝas 7-ope: ni kvar kaj 3 solaj viroj, kvazaŭ niaj „kuzoj”. Ili devas labori en la arbaro kaj danke al tio la Panjo ne devis iri tien. Estis du sufiĉe junaj fratoj, Hermano kaj Ignaco (tiu lasta lasis en Lodzo la edzinon) kaj Emilo, pli aĝa, devenanta el riĉa juda familio. La akvo troviĝas en rivero, 300 m. for, la komuna kuirformo ekstere, sur malgranda placo. Pri la manĝoj – sufiĉe terure: krom tre nigra pano ne sufiĉe bakita kaj elmanĝeja fiŝo-supon (kiun ni manĝas kun ŝtopitaj nazoj) ni havas nenion. De tempo al tempo iomete da lakto, tre multekosta. Terpomoj netroveblaj. Mia Panjo skribas al Lvovo: „Ni vivas ne kiel homoj kaj ni ne scias kiel ni povas elteni”. Mankis kaseroloj, mankis kiu ajn produkto.

Mi skribis en letero al la onklino Lunia: „mi estis kun unu ĉehino en la arbaro kaj kolektis ĉ. 6 glasojn da sovaĝaj framboj. Estis malfacile, ĉar la arbaregoj (tajgo) estas tre densaj kaj malsekaj. Tamen ni ĉiuj estis kontentaj: estis la solaj „vitaminoj”.

Pro la malproksimeco de lernejo, ni ne povis iri al ĝi, do ni helpis al la Panjo en la „mastrumado”. portis akvon el la rivero, helpis purigi la barakon ktp. Ni havis kelkajn gesamaĝulojn, sed nenion ludilon, pilkon, aŭ simile. Al mi plej multe mankis libroj por legi, ĉar ĝuste en la 10-a vivojaro mi fariĝis avida legantino.

Moskitoj, cimoj, blatoj kaj eĉ pedikoj vere manĝis nin, precipe dum la nokto, vera paradizo”! Ofte dum la nokto la plenkreskuloj aranĝas cimo-ĉasadon: sur la muroj, inter la lignotrunkoj ili estas en nekalkulebla kvanto!

Ni multe zorgopensas pri la Paĉjo, kie li estas, kiel fartas kaj kion faras?...

Kaj la semajnoj pasas...

Pro manko de vitaminoj ni komencas malsaniĝi, precipe ni infanoj. Krome estas diversaj strangaj insektoj, kiuj pikas. Unu verŝajne mordis mian fratinton je kruro: fariĝis granda absceso, ŝi havas febron – sed estas nenio por kuraci ŝin! Oficiala „kuracisto” laŭprofesie estas elektromuntisto kaj havas absolute nenion! Kaj la „dieta” – nigra pano kaj sensukera teo – tute ne adekvata por malsanaj infanoj. Feliĉe iu virino portis por ŝi ¼ glason da grio, alia ½ glason da maizfaruno (la homoj estas tre helpemaj!), kiuj por 2 tagoj povis solvi la problemon.

7. IX. 1940. – (El mia letero) „Da sovaĝaj bestoj mi vidis ankoraŭ neniun, sed ni ne povas eniri profunden en la arbaron, ĉar estas danĝera marĉo kaj oni povas ankaŭ perdiĝi. Nur viroj laborantaj en la arbaro (hakado de arboj), vidis postsignojn de lupoj, cervoj, ursoj. Tie ĉi mankas birdoj, eĉ simpla pasero ne estas. Stranga loko. Hieraŭ oni juĝis laborantojn, kiuj vendrede, pro grandega pluvo, ne iris al laboro, kaj la „estroj” nomas tion striko. Ili ricevis monpunon. La tagoj fariĝas ĉiam pli mallongaj, ofte pluvigas, ventas. Kun teruriĝo ni pensas pri vintro...

- daŭrigota-

La Formiko

Ĉu vi konas laborulon,
kiu semas neĝborulon?
Oni povas scii tion,
alte taksas ĝi socion,
estingas per ŝpruc' fajreton,
ne teksas por ĉaso reton.
Ne estas tem' de Kroniko
diligento de formiko.

Johano Kisspál – Mezökövesd

NORDHUNGARIA INFORMO

Pásztor László H-3530. Miskolc, Király u.25. 2/2.

Tel.: + 36 70 206 1739

Retpošto / E-Mail: pasztor.laszlo4@chello.hu

Weblap / Retpaço: <http://kiralylajos.extra.hu>